

Driegeratiekrans Birma-Siam Spoorweg en Pakan Baroe Spoorweg – 19 augustus 2023

Stephanie Gehrke

Opa, pas een jaar geleden zijn we erachter gekomen dat jij aan deze spoorlijn hebt gewerkt, de Pakan Baroe Spoorlijn. Hoe hebben we dit ontdekt? We gingen zoeken. Waarom? Waarom gingen we zoeken? Iets trok daarin. Wat trok? Het is moeilijk onder woorden te brengen wat. Vragen waren er al langer. Zoals met welke boot waren jullie naar Nederland gekomen tijdens de repatriëring? Waarom stond jullie naam niet op de passagierslijsten? We bleven zoeken. Al zoekende kwam ik je naam tegen, maar ergens anders. En toen, ik zal het nooit vergeten. Ineens, op internet, zag ik je interneringskaart. Een foto ervan. Een oud bruinig gekleurd papier met Japanse tekens erop en in ons schrift jouw naam en gegevens. De shock. De verbijstering. Maar ook een gevoel van blijdschap. We hebben iets gevonden! Het is echt! We zijn niet gek. De vreemd gevoelens dat er iets heel ergs gebeurd moet zijn kloppen. Langzaam vallen wat stukjes op hun plek. Verzwegen puzzelstukjes.

Afschuwelijk en ongezien, zo was het lijden van de mensen die gedwongen arbeid aan de Pakan Baroe Spoorlijn verrichtten. Na een kamp werd je eerst op een hellship, de Chuka Maru, verscheept naar Sumatra, om daar te werk gesteld te worden aan de Pakan Baroe Spoorlijn. Je moet ongeveer 25 jaar geweest zijn. Gedwongen zware arbeid in de ondoordringbare jungle. Ontberingen, nauwelijks te eten krijgen, nauwelijks medicijnen, dagelijks afgebeeld worden. Een mensenleven was niets waard want dan kwam er wel weer nieuwe aanwas van dwangarbeiders. Duizenden doden. Wat heb je moeten ondergaan? Waar ben je getuige van geweest?

Lange tijd daarna een onverteld verhaal, ongezien in het lijden, ook daarna. Hoe leef je door met wat je hebt meegemaakt? Hoe ga je om met al die heftige emoties? Als vechten en vluchten niet kunnen, rest dan de bevriezing? De afvlakking? Wat als de herinneringen zich dreigden op te dringen? De angst voor doorbraak van deze heftige emoties? Voor de gevoelens van hevige ontredde. Had je misschien flash backs? Moest alles onder controle blijven, om te kunnen blijven overleven? Ook de emoties? Is dit hoe dit trauma heeft doorgewerkt in de volgende generatie? Zijn deze trauma sporen voelbaar voor de volgende generatie? En de generatie daarna? Kinderen voelen alles, zien, een blik, mimiek, wegstaren. Alles om te overleven. Want het verhaal had geen aandacht, heeft geen zorg gekregen. Alle trauma schilden omhoog. Muren.

In Nederland moest je maar doorgaan en doen alsof er niets aan de hand was. Een onmogelijke opgave. En bij de overheid werken. Alles om te overleven. Je hebt het gedaan opa. Je hebt voorzien voor oma en jullie kinderen. Opdat zij een betere toekomst kregen.

Woorden kunnen schade doen, maar woorden kunnen helen. Woorden kunnen beelden geven aan wat we ervaren en verlangen en waar we behoefte aan hebben, wat weer kan aanzetten tot handelen, en gevoelens kan legitimeren. Verzwegen wonden kunnen een eigen leven gaan leiden. Ze woorden geven, een beeld geven, zichtbaar maken kan helend werken. Begrip geven. Een plek geven. Delen en verbinden. Zoals hier op deze herdenking. Daarom is herdenken belangrijk. Om de wonden uit het verleden onschadelijker te maken, om verhalen te delen, om ons te verbinden. Om de slachtoffers en overlevende eerbied en respect te tonen. En ons eraan te herinneren dat we dit nooit meer willen.